

Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Alanında Öğrenim Gören Lisans Öğrencilerinin Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi

Gökçe OKTAY¹, Gülsüm HATİPOĞLU ÖZCAN², Aliye BÜYÜKERGÜN³, Sancar ÖZCAN⁴

¹İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa, Spor Bilimleri Fakültesi, İstanbul/Türkiye

<https://orcid.org/0000-0001-6225-2332>

²İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, İstanbul/Türkiye

<https://orcid.org/0000-0003-1059-8424>

³ İstanbul Esenyurt Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi, İstanbul/Türkiye

<https://orcid.org/0000-0003-0096-5673>

⁴İstanbul İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Bayrampaşa Anadolu Lisesi, Beden Eğitimi Öğretmeni

<https://orcid.org/0000-0003-4873-1462>

DOI: 10.70007/yalovaspor.1478235

ORJINAL MAKALE

Özet

Bu araştırmanın amacı, beden eğitimi ve spor alanında öğrenim gören lisans öğrencilerinin özel gereksinimli (ÖG) bireylere yönelik tutumlarının incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini 2023-2024 eğitim öğretim döneminde Marmara bölgesindeki yüksek öğretim kurumlarında beden eğitimi ve spor bilimleri alanında öğrenim gören 194 kadın ve 292 erkek olmak üzere toplam 486 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında katılımcıların tutumlarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla 8 maddelik bir kişisel bilgi formu ve yetersizlikten etkilenmiş kişilere yönelik tutum ölçeği (YEKYTÖ) kullanılmıştır. YEKYTÖ ölçeği, Yuker ve Block (1986) tarafından geliştirilmiş ve Türkçe uyarlaması Özyürek (2006) tarafından yapılmıştır. Verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmış ve verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir ($p>0.0001$). Böylece, iki değişkene dayalı istatistiklerde Student t testi, ikiden daha fazla değişkene dayalı istatistiklerde ise ANOVA testi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda beden eğitimi ve spor bilimleri alanında öğrenim gören lisans öğrencilerinin ÖG bireylere yönelik tutumları üzerinde, erkek katılımcılar lehine cinsiyet faktörünün etkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca spor yöneticiliği bölümü öğrencilerinin ve 1.sınıf düzeyinde öğrenim göre öğrencilerinin ÖG bireylere yönelik tutum toplam puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ancak ÖG bireylere yönelik ders alma durumu, ÖG bireyle çalışma deneyimi ve ÖG bir tanıdığı olma durumu değişkenleri ile toplam tutum puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p>0,05$).

Anahtar kelimeler: Özel gereksinimli birey, Tutum, Beden eğitimi ve spor

Investigation of Attitudes of Undergraduate Students Studying in the Field of Physical Education and Sports Towards Individuals with Special Needs

Abstract

The primary objective of this investigation is to scrutinize the perspectives of undergraduate students enrolled in the realm of physical education and sports concerning individuals with special needs. The study cohort encompasses a total of 486 participants, comprising 194 females and 292 males, pursuing studies in physical education and sports sciences across higher education institutions situated in the Marmara region during the 2023-2024 academic session. In the study's framework, an 8-item questionnaire capturing personal information alongside the Attitudes Scale towards Individuals with Disabilities (YEKYTÖ) were deployed to discern the factors shaping participants' attitudes. YEKYTÖ, crafted by Yuker and Block (1986) and linguistically tailored by Özyürek (2006), served as the instrument. Statistical analysis of the data was executed employing the SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25.0 software suite. Diagnostic assessments including Kolmogorov-Smirnov and Shapiro-Wilk tests were employed to ascertain the normal distribution of data, affirming its adherence to normalcy ($p > 0.0001$). Consequently, the Student t-test was employed for bivariate analyses, while ANOVA was leveraged for multivariate assessments. Findings revealed the salience of gender dynamics in shaping the attitudes of undergraduate students in physical education and sports sciences towards individuals with special needs, with a noticeable bias towards male participants. Furthermore, it was deduced that students enrolled in sports management programs and those in their inaugural year exhibited higher aggregate scores in attitudes towards individuals with special needs. Nevertheless, no statistically significant disparities were observed between total attitude scores and variables such as engagement in courses tailored for individuals with special needs, hands-on experience with such individuals, or personal acquaintance with individuals having special needs ($p > 0.05$).

Keywords: Individual with special needs, Attitude, Physical education and sports

Giriş

Sosyal bir varlık olan insanların toplumsal yaşama verimli bir biçimde uyum sağlamalarını amaçlayan eğitim hedeflerinin gerçekleşmesi, çocuğun zihinsel eğitimi kadar fiziksel eğitiminin de birlikte ele alınması ile olanaklıdır (Güneş, 2002). Çünkü dünyayla iletişim kurmanın ve yaşamı deneyimlemenin en doğrudan yolu beden hareketleridir ve çocuklar, bu imkanlardan faydalanabilecekleri şekilde doğal yeteneklerle dünyaya gelirler (Canan, 2019). Dolayısıyla hareket, genel anlamda bakıldığında yaşamın kendisidir ve hareket kabiliyetimizdeki değişiklikler aynı zamanda yaşama kalitemizdeki değişiklikleri de ifade edebilmektedir (Gallahue vd., 2011). Bu sebepten, genel eğitimin ayrılmaz bir unsuru olan beden eğitimi, tüm çocukların fiziksel aktiviteyi öğrenebilecekleri ve yaşam boyu sürdürebilecekleri bir öğrenme ortamı olarak kabul edilir ve tüm çocuklarda olduğu gibi özel gereksinimli (ÖG) çocuklar için de çok boyutlu işleve sahiptir (Munster vd., 2019).

Beden eğitimi ve spor, ÖG bireylerin gerek engelleri dolayısıyla içinde buldukları ruh halini kontrol etmeleri gerekse sahip oldukları engelin yarattığı yetersizliklerin azaltılması açısından önemli bir olgudur (Case vd., 2020). Hareket becerisinin kazandırılması çocuklarda fiziksel, sosyal ve duyuşsal beceriler gibi pek çok alanda gelişim imkanları sunmakla birlikte (Özer ve Özer, 2012), beden eğitimi ve spor programları aynı zamanda iletişim ve sosyal etkileşim için doğal ortamlar sağlamaktadır (Lloyd vd., 2013). Öte yandan, spor aktiviteleri, özel gereksinimli çocukların akranlarıyla bir araya gelmelerine imkân tanıyarak özel eğitimde hedeflenen "kaynaştırma" amacını önemli ölçüde yerine getirmektedir. Bu ortamda, özel gereksinimli bireylerin yaratıcılıkları teşvik edilir, yalnızlık hissi azalır, çevreleri genişler ve daha anlamlı bir yaşam sürme fırsatı elde ederler (Atay, 1995). Dolayısıyla ÖG bireyler için düzenlenen fiziksel etkinlik, beden eğitimi ve spor programları onların fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan gelişmelerini sağlarken, daha sağlıklı bir yaşam sürmelerini desteklemekte ve topluma katılım düzeylerini arttırarak sosyalleşmelerini kolaylaştırmaktadır (Dorogi, 2002).

Tüm bu kazanımlar göz önünde bulundurulduğunda ÖG bireylerin fiziksel gelişiminin desteklenmesinde beden eğitimi ve spor alanında eğitim hizmeti veren uzmanların ÖG bireylerle çalışmaya yönelik tutumlarının nasıl olduğunun bilinmesi önemlidir. Çünkü eğitimi geliştirmek için atılması gereken ilk adım, bu süreçte aktif bir role sahip olan kişilerin inanç ve değerlerinin anlaşılması olmalıdır (Carter ve Norwood, 1997). Davranışın belirleyici unsurlarından biri olan tutumlar, bireylerin davranışlarının incelenmesi sürecinde araştırmaya değer bir etken olan görülmektedir. Çünkü davranışlarımızı ve sosyal algımızı etkileyen

tutumlar aynı zamanda bireylerin davranışlarının ve sosyal gerçekliğinin oluşması sürecinde de son derece önemli bir rol oynamaktadır (Gerrig ve Zimbardo, 2014).

Tutum, kişilerin, nesnelere ve olayların olumlu ya da olumsuz değerlendirilmesi olarak da açıklanmaktadır (Gerrig ve Zimbardo, 2014). Hatta yaşamın her alanında, davranışların temelindeki yönlendirici güçlerin tutumlara dayandığı öne sürülmektedir (İnceoğlu, 2010).

ÖG bireylerin genellikle toplumla bütünleşmelerini engelleyen olumsuz tutumlar, bu kişilerin tüm yaşamlarını da olumsuz etkileyebilmektedir. Özellikle ÖG çocukların eğitimi ve rehabilitasyonunda görev alan uzmanların tutumları olumsuz ise, onlara yönelik eğitim uygulamaları yetersiz kalabilmekte ve ÖG bireyin engeli ile başa çıkmasını güçleştirmektedir (Bender vd., 1995). Diğer taraftan eğitimcinin, ÖG çocuklara karşı olumlu bir tutuma sahip olması gerek kendisi gerekse ÖG olan çocuklar açısından büyük önem taşımaktadır (Temel, 2000). Dolayısıyla öğretimin niteliğini artırmada en önemli unsurlardan biri olan eğitim hizmeti veren kişilerin tutumları, eğitim alan grubun gelişimi ve yönlendirilmesi açısından önemlidir (Süngü vd., 2020).

Tutumlar kişiliğin bir parçası oldukları için pek çok faktörle etkileşim içerisindedir ve bunlardan etkilenmektedir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Beden eğitimi ve spor alanında yapılan araştırmalar, beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin farklılıklara sahip çocuklarda öğretmeye ilişkin tutumlarının pek çok farklı faktörler ile ilişkili olduğunu tutarlı bir şekilde ortaya koymuştur (Beyazoğlu ve Günel, 2022; Wang vd., 2021).

Wang ve arkadaşları (2015), engelli öğrencilere öğretim problemleriyle karşılaşan ve mesleki deneyim eksikliği olan öğretmenlerin olumsuz yönde tepki gösterdiğini bildirmiştir. Benzer sonuçlara dikkat çeken başka bir araştırmada beden eğitimi öğretmen adaylarının ÖG öğrencilere yönelik tutumlarının kadın katılımcılarda erkeklere göre daha yüksek bulunduğu ve ÖG bireyle çalışma deneyiminin olumlu tutum oluşturmada etkili olduğu bildirilmiştir (Karademir vd., 2018).

Beyazoğlu ve Günel (2022) antrenör adayları üzerinde yaptıkları çalışmada engelli öğrencilere öğretmeye yönelik olumsuz tutumların, lisans eğitimi sürecinde aldıkları eğitimin yetersizliğiyle ilgili olduğuna ve ÖG öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uyarlanabilecek çeşitli alternatif müfredat modellerinin geliştirilmesi ve uygulanmasının önemine dikkat çekmişlerdir. Benzer şekilde Dorogi vd (2002) da ÖG bireylere yönelik olumsuz tutumların başlıca nedenlerinin antrenör adaylarının engelli sporu, engelli bireylere yönelik antrenman yöntemleri ve iletişim konularında yaşadıkları bilgi eksikliğinin yarattığı kaygılardan kaynaklandığını

bildirmişlerdir. Dolayısıyla ÖG bireylerin başarılı bir fiziksel aktivite deneyimi yaşamaları ya da beden eğitimi dersine başarılı bir şekilde entegre olmalarında beden eğitimi ve spor uzmanlarının sergilediği davranışlar ve tutumlar önemli bir role sahiptir (Folsom-Meek ve Rizzo, 2002).

Bu bilgiler doğrultusunda bu araştırmayla, spor bilimleri alanında öğrenim gören beden eğitimi ve spor uzmanı adaylarının ÖG bireylere yönelik tutumlarının belirlenmesi, bu tutumları etkileyen faktörlerin anlaşılması ve tespit edilen sorunlara yönelik çözüm önerileri sunulması açısından literatüre önemli katkılar sunulacağı düşünülmektedir.

Gereç ve Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada bir tarama modeli olan betimsel yöntem kullanılmıştır. Betimsel tarama modeli, geçmişte ya da hala mevcut olan bir durumu, o durumun mevcut haliyle tarayarak tanımlamayı hedefleyen bir araştırma yaklaşımını temsil etmektedir (Karasar, 2015).

Evren ve Örneklem / Çalışma Grubu

Araştırmanın örneklemini 2023-2024 eğitim öğretim döneminde Marmara bölgesindeki yüksek öğretim kurumlarında Beden eğitimi ve spor bilimleri alanında öğrenim gören 194 kadın, 292 erkek olmak üzere toplam 486 katılımcı oluşturmaktadır. Katılımcılar, araştırmaya gönüllü olarak katılmış ve Bilgilendirilmiş Onam Formunu imzalamışlardır.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği (YEKYTÖ)” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Üniversitedeki katılımcıların bireysel özelliklerini belirlemek amacıyla cinsiyet, bölüm, sınıf düzeyi, ailesinde engelli birey bulunma durumu, engelli bireye olan yakınlık derecesi, engellilerle ilgili alınan dersler, engelli bir birey ile çalışma deneyimi gibi faktörleri araştıran 8 maddelik bir anket formu uygulanmıştır.

Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği

Araştırma kapsamında Yuker ve Block (1986) tarafından geliştirilen ve Özyürek (2006) tarafından Türkçeye uyarlanan "Yetersizlikten Etkilenmiş Kişilere Yönelik Tutum Ölçeği (YEKYTÖ)" kullanılmıştır. Bu ölçeğin amacı, belirli bir engel grubunu ayırmadan genel olarak yetersizlikten etkilenmiş olan bireylere yönelik tutumları değerlendirmektir. Ölçeğin güvenirlik katsayıları, .67 ile .83 arasında değişmekte olup, test-tekrar test güvenirlik katsayısı ise .76 olarak bulunmuştur. Ölçekte toplam 290 madde bulunmaktadır ve 6'lı likert ölçeğinde düzenlenmiştir. Ölçekteki 2, 5, 6, 11 ve 12. maddeler için ters puanlama yapılır. Ardından ölçek puanları hesaplanır ve negatif değerlerin etkisini dengelemek için +60 puan eklenerek toplam puan hesaplanır. Bu ölçekten alınabilecek maksimum puan 120'dir. Bu çalışmada elde edilen veriler, 2023-2024 öğretim yılı güz döneminde öğrenciler ile yüz yüze görüşme yapılarak ve google formlar aracılığı ile elektronik ortamda toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin istatistiksel analizleri SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk testi kullanılmış ve verilerin normal dağıldığı gözlemlenmiştir ($p>0.0001$). Böylece, iki değişkene dayalı istatistiklerde Student t testi, ikiden daha fazla değişkene dayalı istatistiklerde ise ANOVA testi kullanılmıştır.

Araştırmanın Etiği

İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan 15.12.2023 tarihli, 2023/487 nolu etik onay alındıktan sonra başlatılan veri toplama süreci, ölçüm araçlarında yer alan soruların Google form uygulaması üzerinden katılımcılara gönderilmesiyle tamamlanmıştır. Mevcut araştırma süresince "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" çerçevesinde hareket edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, beden eğitimi ve spor alanında eğitim gören öğrencilerin farklı demografik özelliklere göre özel gereksinimli (ÖG) bireylere yönelik tutumlarının incelenmesi sonucunda elde edilen veriler tablolar şeklinde sunulmuştur.

Tablo 1

Beden Eğitimi ve Spor Alanında Öğrenim Gören Lisans Öğrencilerinin Demografik Bilgilerine Göre Yüzdeler Dağılımları

		n	%
Cinsiyet	Kadın	194	39,9
	Erkek	292	60,1
Bölüm	Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği	93	19,1
	Antrenörlük Eğitimi	203	41,8
	Rekreasyon	56	11,5
	Spor Yöneticiliği	134	27,6
Sınıf Düzeyi	1 sınıf	139	28,6
	2 sınıf	108	22,2
	3 sınıf	91	18,7
	4 sınıf	148	30,5
Özel gereksinimli bireylere yönelik ders aldınız mı?	Evet	143	29,4
	Hayır	343	70,6
Özel gereksinimli bir tanıdığınız var mı?	Evet	255	52,5
	Hayır	231	47,5
Özel gereksinimli bir bireyle çalışma deneyiminiz var mı?	Evet	120	24,7
	Hayır	366	75,3
Özel gereksinimli bir bireyle ne kadar süre çalıştınız?	1- 3 yıl	105	21,6
	4-6 yıl	9	1,9
	7-10 yıl	7	1,4
	Yok	365	75,1

Tablo 1'i göre katılımcıların %39,9'u (n=194) kadın, %60,1'i (n=292) erkeklerden oluştuğu bulunmuştur. Araştırmada yer alan öğrencilerin bölüm bazında dağılımı incelendiğinde, %19,1'inin beden eğitimi ve spor öğretmenliği, %41,8'inin antrenörlük eğitimi, %11,5'inin rekreasyon ve %27,6'sının spor yöneticiliği bölümü öğrencisi olduğu tespit edilmiştir. Sınıf düzeylerine göre incelendiğinde ise katılımcıların %28,6'sının 1. sınıf, %22,2'sinin 2. sınıf, %18,7'sinin 3. sınıf ve %30,5'inin 4. sınıf öğrencisi olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %24,4'ü ÖG bireylere yönelik bir ders aldığı, %70,6'sı ise ders almadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların %52,5'i ÖG bir tanıdığı olduğunu, %47,5'i ise ÖG bir tanıdığı olmadığını belirtmiştir. ÖG bireylerle çalışma deneyimine sahip olan katılımcılar %75,3', çalışma deneyimi olmayan katılımcılar ise %24,7 olarak bulunmuştur. Çalışma deneyimi olan

katılımcıların %21,6'sının 1-3 yıl, %1,9'unun 4-6 yıl, %1,4'ünün ise 7-10 yıl arasında deneyime sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 2

Katılımcıların Toplam Tutum Puanının Betimsel İstatistikleri, Güvenirlilik Katsayısı ve Normallik Testi

n	Ort.±Std.Sp	Güvenirlilik Katsayısı	Çarpıklık	Basıklık
486	68,29±12,43	0,668	-0,03	0,996

Tablo 2'ye göre katılımcıların ölçekten almış oldukları toplam tutum puanlarının ortalaması 68,29±12,43 olarak bulunmuştur. Bu sonuç katılımcıların ÖG bireylere yönelik tutumlarının kararsız olduğunu göstermektedir.

Tablo 3: Katılımcıların Bazı Değişkenlere Göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Aldıkları Tutum Puanları ve Karşılaştırılması

Değişkenler	Grup	\bar{X}	S.S	t	p
Cinsiyet	Kadın	65,974	11,270	-3,396	0,001*
	Erkek	69,843	12,934		
Özel gereksinimli bireylere yönelik ders alma durumu	Evet	67,469	12,552	-0,950	0,343
	Hayır	68,644	12,381		
Özel gereksinimli bireyler ile çalışma deneyimi	Evet	67,392	11,592	-0,921	0,358
	Hayır	68,596	12,694		
Özel gereksinimli bir tanıdığının olma durumu	Evet	68,710	12,314	0,766	0,444
	Hayır	67,844	12,569		

*p<0,05

Tablo 3 incelendiğinde; katılımcıların, ÖG bireylere yönelik ders alma durumu (p = 0,343), ÖG bireylerle çalışma deneyimi (p = 0,358) ve ÖG bir tanıdığı bulunma durumu (p = 0,444) değişkenleri ile tutum puanları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Tablo 3). Ancak erkek katılımcıların ortalama toplam tutum puanının ($X=69,84\pm 12,934$) kadın katılımcılara ($X=65,97\pm 11,270$) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiş ve cinsiyet değişkeni açısından erkek katılımcılar lehine istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (p<0,05).

Tablo 4

Katılımcıların Bazı Değişkenlere Göre Özel Gereksinimli Bireylere Yönelik Aldıkları Tutum Puanları ve Karşılaştırılması

		\bar{X}	S.s.	F	P	Fark
Bölüm	Beden eğitimi ve spor öğretmenliği ¹	65,075	9,481	3,382	0,018*	1-4
	Antrenörlük eğitimi ²	68,148	12,535			
	Rekreasyon ³	70,000	11,791			
	Spor yöneticiliği ⁴	70,052	13,911			
Sınıf düzeyi	1. sınıf ¹	69,691	12,940	2,864	0,036*	1-4
	2. sınıf ²	68,491	10,724			
	3. sınıf ³	69,802	13,260			
	4. sınıf ⁴	65,926	12,342			
Özel gereksinimli bireyler ile çalışma yılı	1 3 yıl ¹	67,210	11,080	0,684	0,562	
	4 6 yıl ²	65,222	17,369			
	7 10 yıl ³	71,429	13,903			
	Yok (çalışmadı) ⁴	68,627	12,654			

*p<0,05

Tablo 4'e göre katılımcıların öğrenim gördükleri bölümler açısından tutum puanları incelendiğinde, spor yöneticiliği (70,052±13,911) ile beden eğitimi öğretmenliği (65,075±9,481) bölümleri arasında spor yöneticiliği lehine anlamlı farklılık olduğu tespit edilmişken (p<0,05), diğer bölümler arasında herhangi bir fark bulunmamıştır (p>0,05).

Katılımcıların sınıf düzeylerine göre tutum puanlarının incelendiğinde ise; 1. sınıf (69,691±12,940) ile 4. sınıf (65,926±12,342) arasında 1. sınıf lehine anlamlı bir fark olduğu bulunmuşken (p<0,05), diğer sınıf düzeyleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark tespit edilememiştir (p>0,05).

Tartışma ve Sonuç

Bu çalışmada Beden Eğitimi ve Spor alanında öğrenim gören lisans öğrencilerinin cinsiyet, okuduğu bölüm, sınıf düzeyi, engelli bir tanıdığıın olması ve engelli bireylerle çalışma deneyimine sahip olma faktörlerinin özel gereksinimli (ÖG) bireylere yönelik tutumları üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların tutumları üzerinde cinsiyet, bölüm ve sınıf düzeyi faktörleri açısından anlamlı fark bulunmuş (p<0,05) ancak ÖG bireylere yönelik ders alma durumu, ÖG bireyle çalışma deneyimi ve ÖG bir tanıdığı olma durumu açısından anlamlı fark bulunmamıştır (p>0,05).

Bu araştırma katılımcılarının %39,9'u (n=194) kadın, %60,1'i (n=292) erkek katılımcılardan oluşmaktadır. En yüksek katılım gösteren yaş grubu %63 (n=306) ile 18-21 yaş

aralığındadır. Katılımcıların %75,3'ü (n=366) ÖG bireylerle çalışma deneyimi olmadığını, %24,7'si (n=120) ise deneyime sahip olduklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %70,6'sı (n=343) daha önce ÖG bireylere yönelik bir ders almamıştır. Bölümlere göre dağılıma bakıldığında ise, en yüksek katılımın %41,8'i (n=203) antrenörlük eğitimi bölümünden, en düşük katılımın ise %11,5'i (n=53) spor yöneticiliği bölümünden olduğu görülmektedir. Ayrıca %30,5'lik bir oranla en fazla katılım (n=148) dördüncü sınıf öğrencileri tarafından sağlanmıştır. ÖG bireylere yönelik tutumları incelenen katılımcıların, kararsız bir tavır sergiledikleri tespit edilmiştir.

Beden eğitimi ve spor alanında öğrenim gören öğrencilerin ÖG bireylere yönelik tutumlarını belirlemeye odaklanan çalışmalar cinsiyet faktörünün tutum üzerindeki etkileri konusunda farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Bu çalışmalardan bazıları cinsiyet faktörünün tutumlar üzerinde etkisi olmadığını bildirirken (Gülünay vd., 2019; Hatipoğlu Özcan ve Özer, 2018), bazıları kadın katılımcıların (Karademir vd., 2018; Meegan ve MacPhail, 2006) bazıları ise erkek katılımcıların (Altunhan vd., 2021; Şahin ve Bekir, 2016) lehine sonuçlar ortaya koymuşlardır. Dolayısıyla cinsiyet faktörünün tutumlar üzerindeki etkileri açısından sonuçlar değişkenlik göstermektedir. Bizim araştırmamızda da literatürdeki bazı çalışmalarla benzer şekilde ÖG bireylere yönelik tutumların erkek katılımcılar lehine yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu araştırmada, katılımcıların ÖG bireylere yönelik tutumları üzerindeki etkisi araştırılan faktörlerden biri de öğrenim gördüğü bölümdür. Araştırma sonucunda; beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümü ile spor yöneticiliği bölümü arasında spor yöneticiliği bölümü lehine anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Literatürde beden eğitimi ve spor alanında öğrenim gören öğrencilerin ÖG bireylere yönelik tutumlarının incelendiği çalışmaların beden eğitimi öğretmen adaylarında yoğunlaştığı görülmekle birlikte antrenörlük eğitimi, rekreasyon ve spor yöneticiliği bölümlerindeki öğrencilerin tutumlarını anlamaya yönelik çalışmaların çok sınırlı olduğu görülmektedir. Ayrıca bölüm farklılığının ÖG bireylere yönelik tutumlar üzerindeki etkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle araştırmamızın bu sonucunun literatürle tartışılması konusunda sınırlılık yaşanmıştır. Ancak üniversite öğrencilerinin ÖG bireylere yönelik tutumlarını inceleyen başka bir çalışmanın sonuçlarına göre çocuk gelişimi ve hemşirelik bölümleri arasında anlamlı fark bulunmazken sağlık yönetimi öğrencileri ile hemşirelik bölümü öğrencileri açısından fark bulunmuş ve sağlık yönetimi öğrencilerinin tutumlarının daha yüksek olduğu bildirilmiştir (Şahin ve Bekir, 2016).

Bu sonuçlar, yönetici pozisyonunda görev alacak adaylar ile sahada görev alacak meslek gruplarına yönelik adaylar arasında ÖG bireylere yönelik tutum düzeyleri arasındaki farkı açıkça ortaya koymaktadır. Spor yöneticisi olarak görev yapan bireylerle karşılaştırıldığında, beden eğitimi öğretmenleri, antrenörler ve rekreasyon uzmanlarının ÖG bireylerle çalışırken doğrudan etkileşimde bulunmaları gerekmektedir. Bu bağlamda, bu kişilerin mesleki rolleri ve sorumluluklarına ilişkin beklentilerin, çalışma koşulları ile ilgili belirsizliklerin, deneyim eksikliğinden kaynaklanan yetersizlik hissini ve ÖG bireyle çalışırken karşılaşılabilecekleri olası zorlukların genellikle artan bir endişe düzeyine yol açabileceği öne çıkmaktadır. Dolayısıyla spor yöneticiliği bölümünde öğrenim gören öğrencilerin diğer bölümlerdeki öğrencilere kıyasla daha yüksek tutum puanına sahip olmalarına ilişkin sonuçların bu durumla açıklanabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmanın başka bir sonucu olarak, katılımcıların ÖG bireylere yönelik beden eğitimi ve spor dersi alma durumlarının bu bireylere yönelik tutumları üzerinde etkili bir faktör olmadığı tespit edilmiştir ($p < 0.05$) (Tablo 3). Konuyla ilgili araştırmalar tutarlı olarak ÖG bireylere yönelik beden eğitimi ve spor dersinin öğretmen adaylarının tutumlarını olumlu yönde etkilediğini bildiren sonuçlar ortaya koymasına rağmen (Akbuğa ve Gürsel, 2007; Johnson, 2022) bizim bulgularımızı destekleyen birçok çalışma da mevcuttur (Gülünay vd, 2019; Şahin ve Bekir, 2016). Bu çalışmalardan birinde engelli bireylere ders verebilmek adına kendisini akademik yönde geliştirmek için çeşitli eğitim ve kurslara katılan beden eğitimi öğretmeni adayları ile herhangi bir eğitim sürecine dahil olmamış adaylar arasında tutum açısından herhangi bir fark bulunmadığı bildirilmiştir Martin ve Kudlacek (2010). Gülünay vd (2019) da benzer şekilde beden eğitimi öğretmen adaylarının özel eğitimle ilgili ders alma durumuna göre zihinsel engelli çocuklara yönelik tutum puanları açısından anlamlı bir farklılık bulmamıştır.

Konuyla ilgili bazı araştırmacılar beden eğitimi yetiştirme programlarındaki geleneksel öğretim yöntemlerinin, öğrencilerin uyarlanabilir ve genişleyebilir bilgi yapılarını geliştirmelerine destek olmak yerine, pasif bilgi edinimine eğilimli olduğunu bildirmektedir. Bu durum, engelli bireylere odaklanan derslerin yalnızca teorik olarak sunulmasının yetersiz olduğuna ve bu derslerin uygulamaya dönük deneyimlerle desteklenmesi yoluyla beden eğitimi adayların uyarlanmış beden eğitimi alanındaki bilgilerinin genişletilmesinin önemine dikkat çekmektedir (Tarantino ve Neville, 2023; Loules vd., 2023). Dolayısıyla eğitimin doğası gereği davranış değişikliği yaratması beklenirken, dersi alan ve almayan bireyler arasında tutum açısından fark olmadığını gösteren bu sonuçlar, beden eğitimi uzmanları yetiştiren

programlarda engellilere yönelik derslerin içeriği ve dersin nasıl işlendiği konusunda yeniden değerlendirme yapılması gerekliliğine işaret etmektedir.

Diğer taraftan, ÖG bireylere yönelik ders alan adaylar ile almayan adaylar arasında tutum açısından fark bulunmaması, sosyal medyanın bireylerin toplumsal konularda farkındalığını arttırmadaki etkisini de düşündürmektedir. Literatürde çeşitli araştırmalar sosyal medya platformlarının insanların farklı konularda bilgi edinmelerine, haberlere erişmelerine ve toplumsal olaylar hakkında bilinçlenmelerine yardımcı olan bir araç olarak işlev gördüğünü belirtmektedir. Örneğin; De Zubielqui vd (2019), sosyal medyanın geniş kitlelere ulaşma potansiyeli sayesinde, toplumun çeşitli kesimlerinin bilgilendirilmesini ve toplumsal olaylar hakkında bilinçlenmeyi artırdığını bildirmiştir. Ayrıca sosyal medya üzerinde paylaşılan içeriklerin insanları sosyal sorunlar konusunda bilinçlendirmede önemli bir rol oynadığı ve sosyal sorumluluk etkinliklerinin yer aldığı paylaşımlar yoluyla toplumsal konularda farkındalığı artırma gücüne sahip olduğu vurgulanmaktadır (Ergan ve Ergon, 2021).

Bu araştırma katılımcılarının ÖG bir yakını ya da tanıdığı bulunma durumunun tutum üzerinde etkili olmadığını ortaya koyan araştırma sonucu da benzer şekilde sosyal medyanın toplumun konu ile ilgili farkındalığını arttırmada etkili olabileceği görüşü ile açıklanabilir. Bu bağlamda, sosyal medyanın, engellilere yönelik farkındalık oluşturma konusunda önemli bir araç olabileceği fikrinin araştırmaya değer olduğu düşünülmektedir.

ÖG bireylere yönelik tutumlar üzerinde etkisi araştırılan unsurlardan biri de katılımcıların öğrenim gördükleri sınıf düzeyidir. Araştırma sonucunda 1. sınıfta öğrenim gören katılımcılar ile 4. sınıfta öğrenim gören katılımcılar arasında 1. sınıf öğrencileri lehine fark bulunmuştur ($p < 0.05$) (Tablo 4). Bizim çalışmamızla benzer şekilde, sınıf değişkeninin tutumlar üzerinde etkisi olduğunu ve öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri düştükçe engellilere yönelik tutum puanlarının arttığını bildiren çalışmalar olduğu gibi (Hatipoğlu Özcan ve Özer, 2018; Vural vd., 2018), sınıf düzeyinin tutumlar üzerinde etkisi bulunmadığını bildiren çalışmalar da mevcuttur (Gülünay vd., 2019; Karademir vd., 2018).

Gerek bu çalışmanın sonuçları gerekse literatürde yer alan diğer araştırmalar, beden eğitimi ve spor alanında öğrenim gören bireylerin ÖG bireylere yönelik tutumları üzerinde etkili olan faktörler konusunda çeşitli sonuçlar sunmaktadır. Değişkenlik gösteren bu sonuçlar, konunun daha fazla araştırılmaya ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir.

Etik Kurul İzin Bilgileri

Etik değerlendirme kurulu: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu

Etik değerlendirme belgesinin tarihi:15.12.2023

Etik değerlendirme belgesinin sayı numarası: 2023/487

Araştırmacıların Katkı Oranları Beyanı

Araştırmanın tüm aşamalarında araştırmanın tüm yazarları eşit düzeyde katkıda bulunmuştur.

Çatışma Beyanı

Yazarların araştırma ile ilgili bir çatışma beyanı bulunmamaktadır.

Kaynaklar

- Akbuğa, B., ve Gürsel, F. (2007). Bilgilendirme Yoluyla Beden Eğitimi Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin Engelli Bireye Yönelik Değişen Tutumları. *Sportre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(1), 5-8.
- Altunhan, A., Bayer, R., ve Açak, M. Z. (2021). Mardin Artuklu Üniversitesi Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 61-70.
- Atay, M. (1995). Engelli bireylerin benlik gelişiminde spor etkinliklerinin önemi. Antalya Uluslararası Engellilerde Spor Sempozyumu Bildiri Kitabı. T.C. Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Spor Eğitimi Dairesi Başkanlığı. Yayın no: 1997/1. 97-100 s., Ankara.
- Bender, W. N., Vail, C. O., ve Scott, K., (1995). Teacher's attitude increased mainstreaming: Implementing effective instruction for students with learning disabilities, *Journal of Learning Disabilities*, pp.28, 87-94
- Beyazoğlu, G., & Günel, İ. (2022, May). Hizmet Öncesi Antrenörlerin Engelli Öğrencileri Öğretmeye Yönelik Tutumları. In *4 Th International Congress On Multidisciplinary Social Sciences* (P. 184).
- Canan, S. (2019). İnsanın Fabrika Ayarları-1. Kitap Beden. İstanbul: Tutukitap.
- Carter, G., & Norwood, K. S. (1997). The relationship between teacher and student beliefs about mathematics. *School Science and Mathematics*, 97(2), 62-67.
- Case, L., Schram, B., Jung, J., Leung, W., ve Yun, J. (2020). A meta-analysis of the effect of adapted physical activity service-learning programs on college student attitudes toward people with disabilities. *Disability and Rehabilitation*, 43(21), 2990-3002. Doi:10.1080/09638288.2020.1727575
- De Zubielqui, G. C., Fryges, H., ve Jones, J. (2019). Social media, open innovation & HRM: Implications for performance. *Technological Forecasting and Social Change*, 144, 334-347.
- Dorogi L. (2002) Retraining coaches of disabled athletes (in Hungarian). Further Education of Coach Conference (4.11.2002), Semmelweis University (Budapest).
- Ergan, S. N., ve Ergan, Ç. (2021). Sosyal Medyanın Eğitsel Kullanımı Üzerine Bir Örnek Olay Araştırması/Educational Use of Social Media: A Case Study. *Nitel Sosyal Bilimler*, 3(1), 72-106.
- Folsom-Meek, S. L., ve Rizzo, T. L. (2002). Validating the Physical Educators' Attitude Toward Teaching Individuals with Disabilities III (PEATID III) Survey for Future Professionals. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 19(2). Doi:10.1123/apaq.19.2.141.
- Gallahue DL, Ozmun JC, Goodway JD. (2011). Understanding Motor Development: Infants, Children, Adolescents, Adults (7th Ed.). McGraw-Hill Education, p:44-48.
- Gerrig, R.J. ve Zimbardo, P.G. (2014). Psikoloji ve Yaşam (G. Sart, Çev.) Nobel, Ankara.
- Gülünay, Y. İ., Kayışoğlu, N., ve İlhan, L. (2019). Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 626-639.
- Güneş, A. (2002). Okullarda Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Hatipoğlu Özcan, G., ve Özer, D. (2018). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Journal of Health and Sport Sciences*, 1(1), 39-51.
- Hatipoğlu Özcan, G., ve Özer, D. (2018). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin zihinsel engelli çocuklara yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Journal of Health and Sport Sciences*, 1(1), 39-51.
- İnceoğlu, M. (2010). Tutum Algı İletişim. 5. Baskı . Beykent Üniversitesi Yayınevi., İstanbul
- Johnson, M. E. (2022). *The Effectiveness Of Practicums On Preservice Physical Educators' Attitudes And Self-Efficacy Toward Teaching Individuals With Disabilities*. Minnesota State University Moorhead, Doctor Of Education, Moorhead.
- Kağıtçıbaşı, Ç., ve Cemalcılar, Z. (2014). Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar. Evrim yayınevi, İstanbul.

- Karademir, T., Mahmut, A. Ç. A. K., Türkçapar, Ü., ve Erođlu, H. (2018). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(3), 103-112.
- Karasar, N. (2015). Bilimsel Araştırma Yöntemi (28. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.
- Lloyd M, MacDonald M, Lord C. (2013) Motor skills of toddlers with autism spectrum disorders. *Autism*, 17(2):133-146.
- Loules, G., Christakis, A., Krommidas, C., Kokaridas, D., & Tzachristos, E. (2023). Greek Soccer Coaches'attitudes Towards Inclusion Of Young Athletes With Dısabilities. *European Journal Of Physical Education And Sport Science*, 9(5).
- Meegan, S., ve MacPhail, A. (2006). Irish physical educators' attitude toward teaching students with special educational needs. *European Physical Education Review*, 12(1), 75-97.
- Munster, M., Lieberman, L., ve Grenier, M. (2019). Curricular Adaptations in Inclusive Physical Education. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 36(3), 359-377. [https:// doi.org/10.1123/apaq.2018-0145](https://doi.org/10.1123/apaq.2018-0145)
- Özer DS, Özer K. (2012). Çocuklarda motor gelişim (7. baskı). Ankara: Nobel Yayınları.
- Özyürek, M. (2006). Engellilere Yönelik Tutumların Değiştirilmesi. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Süngü, B., Özer, D., & Hamarat, B. (2020). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Zihinsel Engelli Çocuklara Yönelik Tutumlarıyla İlgili Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Sdı Sağlık Yönetimi Dergisi*, 2(1), 11-26.
- Şahin, H. ve Bekir, H. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(3), 767-779.
- Tarantino, G., ve Neville, R. D. (2023). Inclusion of children with disabilities and special educational needs in physical education: an exploratory study of factors associated with Irish teachers' attitudes, self-efficacy, and school context. *Irish Educational Studies*, 42(4), 487-505.
- Temel, Z.F. (2000). Okul Öncesi Eğitimcilerinin Engellilerin Kaynaştırılmasına İlişkin Görüşleri, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18:148-155.
- Vural, M., Esentaş, M., ve Işıkgöz, M.E. (2018). Engellilerde egzersiz ve spor eğitimi bölümü öğrencilerinin engellilere yönelik tutumlarının incelenmesi (İnönü Üniversitesi Örneđi) *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13 (1), 1-11.
- Wang, Z., Xu, X., Han, Q., Chen, Y., Jiang, J., ve Ni, G. X. (2021). Factors associated with public attitudes towards persons with disabilities: A systematic review. *BMC Public Health*, 21(1), 1058.